

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 1. §16-32

Μετάφραση P. Ρούφου

[1.16] Στο μεταξύ οι Αθηναίοι, έχοντας τη Σάμο για ορμητήριο, λεγλατούσαν τα εδώφη του Βασιλέως, έκαναν επιδρομές στη Χίο και στην Έφεσο κι ετοιμάζονταν για ναυμαχία: εκλέξαν και κανονίργιους στρατηγούς –κοντά σ' αυτούς που είχαν κιόλας– τον Μένανδρο, τον Τυδέα και τον Κηφισόδοτο. [1.17] Ο Λύσανδρος έκανε πανιά από τη Ρόδο, παραπλέοντας την Ιωνία, προς τον Ελλήσποντο: στόχος του ήταν το πέρασμα των εμπορικών πλοίων κι οι πόλεις που είχαν αποστατήσει από τους Λακεδαιμονίους. Ξεκίνησαν κι οι Αθηναίοι περνώντας από τ' ανοιχτά της Χίου, επειδή οι ασιατικές ακτές ήταν στα χέρια του εχθρού. [1.18] Από την Άβυδο ο Λύσανδρος έβαλε πλωρή ακολουθώντας την παραλία, για τη Λάμψακο, που ήταν σύμμαχος των Αθηναίων: οι Αβυδηνοί κι οι άλλοι σύμμαχοι ακολουθούσαν από τη στεριά, μ' αρχηγό τον Θώρακα τον Λακεδαιμόνιο. [1.19] Έκαναν επίθεση στην πόλη, την κατέλαβαν μ' έφοδο και καθώς ήταν πλούσια –γεμάτη τροφές, κρασί κι άλλες προμήθειες– οι στρατιώτες τη λειχάτησαν· τους πολίτες ωστόσο τους άφησε ο Λύσανδρος όλους ελεύθερους.

[1.20] Οι Αθηναίοι, που τους ακολουθούσαν από κοντά, αγκυροβόλησαν στην Ελαιούντα της Χερσονήσου μ' εκατόν σγδόντα πλοία. Την ώρα που έτρωγαν εκεί για μεσημέρι έμιαδαν τα νέα για τη Λάμψακο αμέσως ξεκίνησαν για τη Σηστό, [1.21] όπου

Αρχαίο Κείμενο

[1.16] Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι τὴν βασιλέως καὶ κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἐφεσὸν ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. [1.17] Λύσανδρος δὲ ἐκ τῆς Ρόδου παρὰ τὴν Ιωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἐλλήσποντον πρὸς τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκίας αὐτῶν πόλεις. Ανήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ή γὰρ Ασία πολεμία αὐτοῖς ἦν. [1.18] Λύσανδρος δὲ ἐξ Αβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Αβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ. ἥγειτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. [1.19] Προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἰροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὖσαν πλουσίαν καὶ οῖνον καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος.

[1.20] Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὠρμίσαντο τῆς Χερδονήσου ἐν Ἐλαιούντι ναυσὶν ὄγδοήκοντα καὶ ἐκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιούμενοι αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν. [1.21] Ἐκεῖθεν

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[1.16] Οι Αθηναίοι έχοντας ως ορμητήριο την Σάμο λεγλατούσαν την γη του βασιλέα και ἐπλεαν εναντίον της Χίου και της Εφέσου και προετοιμάζονταν για να ναυμαχήσουν· και εξέλεξαν στρατηγούς επιπλέον αυτών που ήδη είχαν, τον Μένανδρο, τον Τυδέα και τον Κηφισόδοτο. [1.17] Ο Λύσανδρος απέπλευσε από την Ρόδο και παραπλέοντας τα ιωνικά παράλια και κατευθύνθηκε προς τον Ελλήσποντο, απ' όπου έφευγαν τα εμπορικά αθηναϊκά πλοία, και προς τις συμμαχικές τους πόλεις που είχαν αποστατήσει. Συγχρόνως και οι Αθηναίοι απέπλευσαν από την Χίο, αλλά βγήκαν ανοιχτά στο πέλαγος, γιατί η ασιατική ακτή ήταν εχθρική σ' αυτούς [1.18] Ενώ ο Λύσανδρος από την Άβυδο πλέοντας κοντά στην ακτή ἐφτασε στην Λάμψακο που ήταν σύμμαχος των Αθηναίων, και οι Αβυδηνοί και οι υπόλοιποι σύμμαχοι ἐφθασαν δια ξηράς με αρχηγό τους τον Θώρακα τον Λακεδαιμόνιο. [1.19] Επιτέθηκαν και κατέλαβαν με ἐφόδο την πόλη που ήταν πλούσια σε κρασί και σιτηρά και γεμάτη με όλα τα εφόδια που χρειάζονταν και οι στρατιώτες την λειχάτησαν, αλλά τους ελεύθερους πολίτες δεν τους πείραξε ο Λύσανδρος.

[1.20] Οι Αθηναίοι ακολουθώντας τον κατά πόδας με το στόλο τους αγκυροβόλησαν στον Ελαιούντα της Χερσονήσου με εκατόν σγδόντα πλοία. Εκεί λοιπόν, ενώ προγευμάτιζαν, ἐφτασε σ' αυτούς η εἰδηση για όσα έγιναν στην Λάμψακο, και αμέσως ανοίχτηκαν και ἀράξαν

εφοδιάστηκαν με τροφές κι από και πήγαν στους Αιγάς Ποταμούς αντίκρι στη Λάμψακο – εκεί που ο Ελλήσποντος έχει πλάτος κάπου δεκαπέντε στάδια.

[1.22] Τ' άλλο πρώι με τα χαράματα ο Λύσανδρος έδωσε παράγγελμα στα πληρώματα να φάνε και να επιβιβαστούν· αφού έκαναν όμως όλες τις προετοιμασίες για ναυμαχία και σήκωσαν τις λινάτσες στα πλευρά των πλοίων, πρόσταξε να μην κουνηθεί κανένα από τη θέση του μήτε ν' ανοιχτεί. [1.23] Με την ανατολή του ήλιου οι Αθηναίοι παρατάχτηκαν κατά μέτωπο έξω από το λιμάνι, έτοιμοι για ναυμαχία· όταν ωστόσο πέρασε η μέρα δίχως ο Λύσανδρος να βγει να τους απαντήσει, επέστρεψαν στους Αιγάς Ποταμούς. [1.24] Τότε ο Λύσανδρος πρόσταξε τα γοργότερα καράβια του ν' ακολουθήσουν τους Αθηναίους· να παρατηρήσουν τι θα κάνουν μετά την αποβίβασή τους και να γυρίσουν να του αναφέρουν. Στο μεταξύ, ώσπου να επιστρέψουν αυτά, δεν έβγαλε τα πληρώματα από τα πλοία. Τέσσερις μέρες ακολούθησε αυτή την τακτική, και κάθε φορά οι Αθηναίοι έβγαζαν τον στόλο τους στο πέλαγος.

[1.25] Ο Αλκιβιάδης ωστόσο έβλεπε από τον πύργο του τους Αθηναίους αφαγμένους σ' ανοιχτή ακρογαλάνια, μακριά από πόλη, κι αναγκασμένους ν' ανεφοδιάζονται από τη Σηστό που απείχε δεκαπέντε στάδια – ενώ ο εχθρός ναυλοχούσε σε λιμάνι, κοντά σε πόλη, και δεν του λειπει τίποτα. Είπε λοιπόν στους Αθηναίους ότι δεν είχαν αγκυροβολήσει σε κατάλληλο μέρος και τους συμβούλεψε να μεταφερθούν στη Σηστό, όπου θα χαν λιμάνι και πόλη: «Από κεν, τους είπε, «μπορείτε να

δ' εύθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγάς ποταμοὺς ἀντίον τῆς Λαμψάκου· διεῖχε δ' ὁ Ἐλλήσποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο.

[1.22] Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ, ἐπεὶ ὅρθος ἦν, ἐσῆμηνεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. [1.23] Οἱ δὲ Αθηναῖοι ἄμα τῷ ήλιῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὄψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγάς ποταμούς.

[1.24] Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Αθηναίοις, ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὸιν αὐταὶ ἥκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Αθηναῖοι ἐπανήγοντο.

[1.25] Αλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Αθηναίους ἐν αἰγαλῷ ὄρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπό τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὄρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι εἰς Σηστὸν παρήγει πρός τε λιμένα καὶ πρὸς

στην Σηστό. [1.21] Από εκεί, μόλις εσπειρισμένα εφοδιάστηκαν με τρόφιμα, ἔπλευσαν στους Αιγάς ποταμούς απέναντι από την Λάμψακο, όπου ο Ελλήσποντος έχει πλάτος περίπου δεκαπέντε στάδια. Εκεί και δειπνούσαν.

[1.22] Ο Λύσανδρος την επόμενη νύχτα, προς τα ἔξημεράματα ἔδωσε σήμα να επιβιβαστούν οι ναύτες στα πλοία, αφού προγευματίσουν· καὶ αφού έκανε όλες τις προετοιμασίες σαν για να είναι έτοιμος για ναυμαχία και κρέμασε τα παραπετάσματα στα πλάγια των πλοίων, ἔδωσε εντολή κανείς να μην κινηθεί κανείς από την παράταξη ούτε να ανοιχτεί στο πέλαγος. [1.23] Οι Αθηναίοι, μόλις βγήκε ο ήλιος παρατάχθηκαν μπροστά από το λιμάνι κατά μέτωπο με την πρόθεση να ναυμαχήσουν. Επειδή όμως ο Λύσανδρος δεν ανοίχτηκε για να τους αντιμετωπίσει και ήταν πλέον βραδάκι, γύρισαν πίσω τα πλοία στους Αιγάς ποταμούς. [1.24] Ο Λύσανδρος εν τω μεταξύ ἔδωσε διαταγή στα πιο γρήγορα από τα πλοία του να παρακολουθήσουν τους Αθηναίους και αφού παρατηρήσουν τί κάνουν, όταν αποβιβαστούν, να φύγουν και να του δώσουν αναφορά. Καὶ δεν αποβιβασε τους στρατιώτες του προτού γυρίσουν αυτά. Καὶ το ίδιο επαναλάμβανε για τέσσερις μέρες, ενώ οι Αθηναίοι εξακολουθούσαν να ανοίγονται εναντίον του.

[1.25] Ο Αλκιβιάδης παρατηρώντας ψηλά από τα τείχη του ότι οι Αθηναίοι ήταν αγκυροβολημένοι σε ακτή χωρίς λιμάνι και μακριά από κάποια πόλη και ότι προμηθεύονταν τα τρόφιμα τους από την Σηστό που απείχε δέκα πέντε στάδια από τα πλοία, ενώ οι αντίπαλοι τους ήταν μέσα σε λιμάνι και κοντά σε πόλη και ἐτοι είχαν ό,τι χρειάζονταν, τους είπε ότι δεν είναι αφαγμένοι σε καλό μέρος και τους συμβούλευε να

ναυμαχήσετε όποτε θελήσετε». [1.26] Οι στρατηγοί όμως –και ιδίως ο Τυδεύς και ο Μένανδρος– τον έδιωξαν λέγοντας ότι τη διοίκηση είχαν τώρα αυτοί και όχι εκείνος. Κι ο Αλκιβιάδης έφυγε.

[1.27] Την πέμπτη μέρα που παρουσιάστηκαν οι Αθηναίοι, ο Λύσανδρος έδωσε διαταγές σ' εκείνους που έστελνε ξοπάσω τους: μόλις τους έβλεπαν ν' αποβιβάζονται και να σκορπίζουν στη Χερσόνησο (πράγμα που οι Αθηναίοι έκαναν κάθε μέρα κυρίως επειδή αναγκάζονταν ν' αγοράζουν τροφές από μακριά, αλλά κι επειδή περιφρονούσαν τον Λύσανδρο που δεν έβγαινε να τους αντιμετωπίσει), να γηρίσουν πίσω και στα μισά της διαδρομής να σηκώσουν ψηλά μιαν ασπίδα. Οι διαταγές του εκτελέστηκαν.

[1.28] Τότε ο Λύσανδρος έδωσε αμέσως παράγγελμα να ξεκινήσει ο στόλος με τη μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα: ο Θώραξ ακολουθούσε κι απός με το πεζικό. Όταν ο Κόνων είδε τον εχθρό να πλησιάζει, παρήγεινε να τρέξουν αμέσως όλοι στα καράβια. Καθώς όμως είχαν σκορπίσει τα πληρώματα, άλλα πλοιά βρέθηκαν με δύο σειρές κωπηλάτες μονάχα, άλλα με μία κι άλλα αδειανά. Το πλοίο του Κόνωνος κι άλλα εφτά κοντινά του, που βρέθηκαν επανδρωμένα, βγήκαν όλα μαζί σ' ανοιχτά με την «Πάραλο»· άλλα τ' άλλα έμειναν στον γιαλό κι έπεσαν στα χέρια του Λυσανδρού. Το μεγαλύτερο μέρος του στρατού αιχμαλωτίστηκε στη στεριά, αν και μερικοί βρήκαν καταφύγιο στα οχυρώματα. [1.29] Καθώς έφευγε με τα ενιαία πλοιά του, ο Κόνων κατάλαβε πως η Αθήνα ήταν χαμένη. Αποβιβάστηκε λοιπόν στην Αβαρνίδα, το

πόλιν· οὐ δύντες ναυμαχήσετε, ἔφη, όταν βούλησθε. [1.26] Οι δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεύς και Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γάρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ο μὲν ὠχετο.

[1.27] Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ήμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Αθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις, ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερσόνησον, ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἐκάστην ήμέραν, τά τε σιτία πόρρωθεν ὡνούμενοι καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσανδρού, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν, ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτὸν ἀραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε.

[1.28] Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμηνε τὴν ταχίστην πλεῖν. συμπαρήιει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ ιδὼν τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμηνεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ή δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἐπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθρόαι καὶ ή Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια. [1.29] Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Αθηναίων τὰ πράγματα

μετασταθμεύσουν στην Σηστό όπου θα ήταν μέσα σε λιμάνι και κοντά σε πόλη· εκεί σταθμεύοντας εἶπε, θα ναυμαχήσετε, όταν εσείς επιλέξετε. [1.26] Οι στρατηγοί όμως και κυρίως ο Τυδέας και ο Μένανδρος, τον διέταξαν να φύγει γιατί τώρα αυτοί είναι στρατηγοί και όχι εκείνος. Και ο Αλκιβιάδης αποχώρησε αμέσως.

[1.27] Ο Λύσανδρος την πέμπτη πια μέρα που οι Αθηναίοι ἔπλεαν εναντίον του, έδωσε εντολή σ' αυτούς που κατά διαταγή του τους παρεκολουθούσαν, όταν τους δουν να έχουν αποβιβαστεί και διασκορπιστεί σε όλη την Χερσόνησο (πράγμα που έκαναν κάθε μέρα και περισσότερο, γιατί και τα τρόφιμά τους αγόραζαν από μακριά και υποτιμούσαν τον Λύσανδρο, επειδή δεν έβγαινε από το λιμάνι να τους αντιμετωπίσει) να πλεύσουν αμέσως πίσω προς αυτόν και στη μέση της διαδρομής να υψώσουν ασπίδα. Και αυτοί εκτέλεσαν τις εντολές του.

[1.28] Ο Λύσανδρος στη συνέχεια, ἐκανε σήμα να πλεύσει ο στόλος ολοταχώς, ενώ ταντόχρονα ακολουθούσε από την παραλία ο Θώρακας με το πεζικό. Ο Κόνωνας βλέποντας την επίθεση του εχθρικού στόλου σήμισε να τρέξουν οι ἀνδρες τάχιστα στα πλοιά. Καθώς όμως οι ἀνδρες ήταν διασκορπισμένοι, άλλα από τα πλοιά βρέθηκαν με δύο σειρές κωπηλάτες άλλα με μία κι άλλα εντελώς ἀδεια. Μόνο το πλοίο του Κόνωνα και άλλα επτά που ήταν γύρω του πλήρως επανδρωμένα και η Πάραλος ανοίχτηκαν όλα μαζί στο πέλαγος. Όλα τα άλλα ο Λύσανδρος τα κατέλαβε κοντά στην ακτή. Ενώ τους περισσότερους ἀντρες τους μάζεψε από τη στεριά, και κάποιοι μόνον έφευγαν στο χαμηλό τείχος. [1.29] Ο Κόνωνας φεύγοντας με τα εννέα πλοιά, επειδή κατάλαβε ότι η υπόθεση είχε χαθεί για τους Αθηναίους, πιάνοντας με τα πλοιά στην

ακρωτήρι της Λαμψάκου, και πήρε τα μεγάλα πανιά των πλοίων του Λυσάνδρου που βρίσκονταν εκεί· ώστερα ο ίδιος με οχτώ πλοία έβαλε πλώρη για την Κύπρο, στον βασιλιά Ευαγόρα, κι η «Πάραλος» για την Αθήνα, ν' αναγγείλει τα γεγονότα.

[1.30] Στο μεταξύ ο Λύσανδρος οδήγησε τα πλοία, τους αιχμαλώτους (ανάμεσα σ' αυτούς ήταν ο Φιλοκλής, ο Αδείμαντος κι άλλοι στρατηγοί) και τ' άλλα λάφυρα στη Λάμψακο. Την ίδια μέρα της νίκης του εξάλλου έστειλε τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο, τον κουρσάρο, ν' αναγγείλει τα γεγονότα στη Λακεδαίμονα· αντός έφτασε εκεί τη μεθεπόμενη μέρα κι έδωσε αναφορά. [1.31] Έπειτα ο Λύσανδρος συγκέντρωσε τους συμμάχους και τους είπε να συσκεφθούν για την τύχη των αιχμαλώτων. Τότε κατηγορήθηκαν για πολλά οι Αθηναίοι: για εγκλήματα που είχαν κάνει και γι' άλλα που είχε ψηφίσει η Συνέλευσή τους να κάνουν αν κέρδιζαν τη ναυμαχία – να κόγουν το δεξί χέρι σ' όλους τους αιχμαλώτους. Τους κατηγόρησαν κι ότι είχαν ρίξει στη θάλασσα ολόκληρο το πλήρωμα των πολεμικών που χαν πέσει στα χέρια τους, ενός ανδριώτικου κι ενός κορινθιακού· ο Φιλοκλής ήταν ο Αθηναίος στρατηγός που τους εξόντωσε. [1.32] Επώθηκαν κι άλλα πολλά, κι αποφασίστηκε να εκτελέσουν όσους αιχμαλώτους ήταν Αθηναίοι εκτός από τον Αδείμαντο (αντός μονάχος στη Συνέλευση, είχε εναντιώθει στο κόψιμο των χειρών – μερικοί μάλιστα των κατηγόρησαν ότι προσδίδει τον στόλο). Ο Λύσανδρος ρώτησε πρώτο τον Φιλοκλή ποια τιμωρία του άξιζε – αυτού, που πρώτος παραβίασε τους νόμους του πολέμου ανάμεσα στους Έλληνες – και κατόπιν τον

διεφθαρμένα, κατασχών ἐπὶ τὴν Αβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ιστία, καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος εἰς τὰς Αθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

[1.30] Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπῆγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Αδείμαντον. Ήι δ' ήμέρα ταῦτα κατειργάσατο, ἔπειτα Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, δις ἀφικόμενος τριταῖς ἀπῆγγειλε. [1.31] Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας τοὺς συμμάχους ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αιχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Αθηναίων, ἡ τε ἥδη παρενενομήκεσαν καὶ ἡ ἐψηφισμένοι ἡσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ανδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Αθηναίων, δις τούτους διέφθειρεν. [1.32] Έλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά, καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αιχμαλώτων ὅσοι ἡσαν Αθηναῖοι πλὴν Αδείμαντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν

Αβαρνίδα, το ακρωτήριο της Λαμψάκου πήρε τα μεγάλα ιστία των σπαρτιατικών πλοίων που τα είχε αφήσει εκεί ο Λύσανδρος καὶ ο ίδιος με τα οκτώ πλοία κατευθύνθηκε προς τον Ευαγόρα στην Κύπρο, ενώ η Πάραλος προς την Αθήνα για να αναγγείλει τα γεγονότα.

[1.30] Ο Λύσανδρος μετέφερε τα πλοία και τους αιχμαλώτους και όλα τα άλλα στην Λάμψακο, είχε συλλάβει μάλιστα και άλλους από τους στρατηγούς και μεταξύ αυτών και τον Φιλοκλή και τον Αδείμαντο. Και την ίδια μέρα της επιτυχίας του έστειλε στην Λακεδαίμονα τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο πειρατή για να αναγγείλει τα γεγονότα, ο οποίος έφτασε σε τρεις ημέρες και έφερε την είδηση. [1.31] Μετά από αυτές τις ενέργειες συγκάλεσε συνέλευση των συμμάχων και τους έθεσε ως θέμα να αποφασίσουν για την τύχη των αιχμαλώτων. Στην συγκέντρωση ακούστηκαν πολλές κατηγορίες εναντίον των Αθηναίων και για όσες παραβιάσεις του πολεμικού δικαίου είχαν ήδη διαπράξει και για όσα είχαν με ψηφοφορία αποφασίσει να κάνουν, αν νικήσουν στη ναυμαχία, να κόγουν δηλαδή το δεξί χέρι όλων δοσοι θα αιχμαλωτίζονταν, και επειδή, όταν κατέλαβαν δύο τριήρεις μια Κορινθιακή και μια Ανδριώτικη, πέταξαν όλο το πλήρωμά τους στη θάλασσα. Και ήταν ο Φιλοκλής ο στρατηγός των Αθηναίων που διέταξε την εκτέλεση τους [1.32] Διατυπώθηκαν και όλες πολλές κατηγορίες εναντίον τους και τέλος αποφασίσθηκε να σκοτώσουν από τους αιχμαλώτους όσους ήταν Αθηναίοι εκτός από τον Αδείμαντο, γιατί ήταν ο μόνος στη συνέλευση που εναντιώθηκε στο ψήφισμα για το κόψιμο των χειρών των αιχμαλώτων · όμως κατηγορήθηκε από κάποιους αργότερα, ότι πρόδωσε τον στόλο. Και ο

έσφαξε.

χειρῶν ψηφίσματος· ήτιάθη μέντοι ύπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἑλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

Λύσανδρος αφού πρώτα ρώτησε τὸν Φιλοκλή, [ο οποίος ἔριξε στη θάλασσα τους Ανδρίους και τους Κορινθίους] τί αξίζει να πάθει αφού ἤταν αυτός που ἔκινησε τα εγκλήματα πολέμου εἰς βάρος Ελλήνων, τὸν κατέσφαξε.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 2. §1-4

Μετάφραση P. Ρούφου

[2.1] Μετά την τακτοποίηση των υποθέσεών του στη Λάμψακο, ο Λύσανδρος ἔβαλε πλώρη για το Βυζάντιο και την Καλχηδόνα, όπου οι κάτοικοι των δέχτηκαν, αφού συμφώνησαν με τις αθηναϊκές φρουρές να τις αφήσουν να φύγουν ανενόχλητες· εκείνοι πάλι που είχαν προδώσει το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη κατέφυγαν πρώτα στον Πόντο και αργότερα στην Αθήνα, όπου έγιναν Αθηναίοι πολίτες. [2.2] Στην Αθήνα ἔστελνε κι ο Λύσανδρος τις αθηναϊκές φρουρές, καθώς κι όσους ἄλλους Αθηναίους ἔβρισκε – δεν εγγυόταν ασφάλεια παρά μόνο σ' αυτούς που ταξίδευαν για κει, κι όχι γι' ἄλλον, με τη σκέψη ότι όσο περισσότεροι μαζεύονταν στην πόλη και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα τους τέλειωναν τα τρόφιμα. Τέλος ἀφῆσε αρμοστή στην Καλχηδόνα τον Λάκωνα Σθενέλαο και γύρισε στη Λάμψακο να επισκευάσει τα πλοία του.

[2.3] Νύχτα ἐφερε η «Πάραδος» την είδηση της συμφοράς στην Αθήνα, και θρίνος σύρθηκε από τον Πειραιά στα Μακρά Τείχη και στην πόλη καθώς το μήνυμα περνούσε από στόμα σε στόμα, έτσι που κανένας δεν κοιμήθηκε εκείνη τη νύχτα – δεν ἐκλαγαν μονάχα τους νεκρούς τους ἄλλα πιο πολύ τη δική τους μοίρα, πιστεύοντας ότι θα πάθαιναν τα ίδια που είχαν κάνει κι αυτοί στους Μηλίους (τους αποίκους των Λακεδαιμονίων που είχαν νικήσει κι υποτάξει), στους Ιστιαιεῖς στους Σκιωναίους, στους

Αρχαίο Κείμενο

[2.1] Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Αλκιβιάδη τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὑστερον δ' εἰς Αθήνας καὶ ἐγένοντο Αθηναῖοι. [2.2] Λύσανδρος δὲ τοὺς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Αθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Αθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὐ, εἰδὼς ὅτι ὅσῳ ἀν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θāττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλαον ἀρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

[2.3] Ἐν δὲ ταῖς Αθήναις τῆς Παραλού ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἔτερος τῷ ἔτερῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἔαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκίᾳ,

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[2.1] Αφού ο Λύσανδρος ρύθμισε την κατάσταση στην Λάμψακο, τοποθετώντας δικούς του ανθρώπους ἔπλευσε εναντίον του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας. Οι κάτοικοι τους επέτρεψαν την είσοδο του στην πόλη, αφού διασφάλισαν την ἔξοδο των Αθηναίων φρουρών κατόπιν επίσημης συμφωνίας. Όσοι, επίσης πρόδωσαν το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη αφικόταν στον Πόντο και στη συνέχεια στην Αθήνα όπου και τους δόθηκε το δικαίωμα του Αθηναίου πολίτη. [2.2] Ο Λύσανδρος και τους Αθηναίους φρουρούς και όποιον ἄλλο Αθηναίο πολίτη ἔβλεπε οπουδήποτε, τους ἔστελνε στην Αθήνα, παρέχοντας ασφάλεια μόνο σε όσους ἐφευγαν με πλοία για εκεί, όχι όμως για ἄλλον μέρος, επειδή ήξερε καλά ότι όσοι περισσότεροι μαζεύονταν στο ἄστυ και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα παρουσιαστεί εκεί ἔλλειψη τροφίμων. Και αφού ἀφῆσε τον Σπαρτιάτη Σθενέλαο ως αρμοστή του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας, ο ίδιος κατευθύνθηκε στην Λάμψακο με τον στόλο και επισκεύαζε τα πλοία.

[2.3] Στην Αθήνα η Πάραδος ἐφτασε νύχτα και μαθεύτηκε η συμφορά· και σηκώθηκε θρίνος που από τον Πειραιά μέσα στα μακρά τείχη ἐφτασε στο ἄστυ, καθώς ο ἔνας ἐλέγει στον ἄλλον τις κακές ειδήσεις, και κανένας εκείνη τη νύχτα δεν ἐκλεισε μάτι, καθώς θρηνούσαν όχι μόνο αυτούς που χάθηκαν ἄλλα ακόμη πιο πολύ τον ίδιο τους τον εαυτό, γιατί περίμεναν ότι θα πάθουν ό,τι ἐκανον στους Μηλίους που ήταν ἀποίκοι των Λακεδαιμονίων, και τους Σκιωναίους και τους Τορωναίους και τους Αιγινήτες και πολλούς

Τορωναίους στους Αιγινήτες και σε πολλούς άλλους Έλληνες. [2.4] Την άλλη μέρα ωστόσο συγκάλεσαν τη Συνέλευση, κι εκεί αποφάσισαν να φράξουν τα λιμάνια τους εκτός από ένα, να επισκευάσουν τα τείχη, να εγκαταστήσουν σκοπιές και γενικά να ετοιμάσουν την πόλη για πολιορκία.

καὶ Ἰστιαιέας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Έλλήνων. [2.4] Τῇ δὲ ύστεραίᾳ ἐικλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾧ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τὰλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

άλλους Έλληνες. [2.4] Την επόμενη όμως ημέρα συγκάλεσαν συνέλευση του δήμου στην οποία αποφασίσθηκε να φράξουν με χώμα τα λιμάνια, να επιδιορθώσουν τα τείχη, να τοποθετήσουν φρουρές και να πάρουν γενικά όλα τα μέτρα για την πόλη με το σκεπτικό ότι πρόκειται να πολιορκηθεί.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 2. §16-23

Μετάφραση P. Ρούφου

[2.16] Εκεί βρίσκονταν τα πράγματα, όταν ο Θηραμένης είπε στη Συνέλευση ότι αν θελήσουν να τον στείλουν στον Λύσανδρο θα ξέρει, γηρίζοντας για ποιον λόγο είν' ανένδοτοι οι Λακεδαμόνιοι στο ζήτημα των Τειχών – αν το κάνουν με σκοπό να υποδούνται την πόλη ή για να ξουν κάποια εγγύηση. Όταν τον έστειλαν, έμεινε κοντά στον Λύσανδρο περισσότερο από τρεις μήνες παραφυλάγοντας την ώρα που οι τροφές θα σώνονταν ολωσδιόλου και οι Αθηναίοι θα ταν πρόθυμοι να δεχτούν ό,τι τους έλεγαν. [2.17] Γύρισε λοιπόν τον τέταρτο μήνα κι ανέφερε στη Συνέλευση ότι τάχα ο Λύσανδρος δεν τον άφηνε ως τότε να φύγει, και τώρα του λέει να πάει στη Λακεδαίμονα επειδή δεν έχει ο ίδιος εξουσία ν' απαντήσει στις ερωτήσεις του, παρά μόνο οι έφοροι. Τότε οι Αθηναίοι τον εικέλεξαν να πάει στη Λακεδαίμονα πρέσβης με γενική πληρεξουσιότητα, μαζί μ' όλλους εννιά.

[2.18] Στο μεταξύ ο Λύσανδρος ειδοποίησε τους εφόρους στέλνοντάς τους τον Αθηναίο εξόριστο Αριστοτέλη και όλους Λακεδαμόνιους ότι είπε τον Θηραμένη πως αντοί μονάχα είχαν εξουσία ν' αποφασίζουν για πόλεμο και για ειρήνη. [2.19] Σαν έφτασε ο Θηραμένης με τους υπόλοιπους πρέσβεις στη Σελλασία και τους ρώτησαν τι έρχονται να κάνουν, αποκρίθηκαν ότι έρχονται πληρεξούσιοι να διαπραγματευτούν ειρήνη. Τότε οι έφοροι πρόσταξαν να τους φωνάξουν,

Αρχαίο Κείμενο

[2.16] Τοιούτων δὲ ὄντων Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἡξει Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν

βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα. Πεμφθεὶς δὲ διέτριψε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν ὅπότε Αθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἀπαντα ὅ τι τις λέγοι ὁμολογήσειν.

[2.17] Επεὶ δὲ ἦκε τετάρτῳ μηνὶ, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἴτα κελεύοι εἰς Λακεδαιμοναὶ ιέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὃν ἐρωτῶτο ύπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους. Μετὰ ταῦτα ἡρέθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαιμοναὶ αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός.

[2.18] Λύσανδρος δὲ τοῖς ἐφόροις ἐπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Αριστοτέλην, φυγάδα Αθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίνατο Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. [2.19] Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δὲ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν εἶπον ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἐφόροι καλεῖν ἐκέλευνον αὐτούς. Ἐπεὶ δ' ἦκον,

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[2.16] Ενώ τα πράγματα βρίσκονταν σ' από το σημείο, ο Θηραμένης υποστήριξε στη συνέλευση του λαού ότι, αν θελήσουν να στείλουν τον ίδιο στο Λύσανδρο, θα επιστρέψει γηρίζοντας τι από τα δύο συμβάνει, αν δηλαδή οι Λακεδαμόνιοι επιμένουν στο ζήτημα της κατεδάφισης των τειχών, επειδή θέλουν να εξανδραποδίσουν την πόλη ή για να έχουν κάποια εγγύηση καλής πίστης. Όταν όμως οι Αθηναίοι τον έστειλαν, έμεινε κοντά στο Λύσανδρο καθυστέρωντας για περισσότερο από τρεις μήνες περιμένοντας πότε αντοί, εξαιτίας της παντελούς ἐλλειψης τροφίμων, θα αποδέχονταν οποιοδήποτε όρο τους πρότεινε κάποιος. [2.17] Αφού, λοιπόν, επέστρεψε τέσσερις μήνες μετά, ανέφερε στη συνέλευση του λαού ότι τάχα τον κρατούσε αρχικά ο Λύσανδρος, και στη συνέχεια τον διέταξε να πάει στη Λακεδαίμονα, γιατί δεν ἦταν ο ίδιος αρμόδιος να δώσει απαντήσεις στα ζητήματα για τα οποία τον ρωτούσε, αλλά οι έφοροι. Μετά από αυτά εκλέχηκε για να σταλεί μαζί με όλους εννέα ως πρεσβευτής στη Λακεδαίμονα με απόλυτη πληρεξουσιότητα.

[2.18] Ο Λύσανδρος έστειλε στους εφόρους, μαζί με όλους Λακεδαμονίους, τον Αριστοτέλη, ο οποίος ἦταν Αθηναίος εξόριστος για να τους ενημερώσει ότι απάντησε στο Θηραμένη πως αντοί είχαν την δικαιοδοσία να αποφασίζουν για πόλεμο και ειρήνη.

[2.19] Όταν, λοιπόν, ο Θηραμένης και οι όλοι πρέσβεις ἐφτασαν στη Σελλασία και (οι έφοροι) τους ρώτησαν με ποιες προτάσεις είχαν έρθει, αντοί απάντησαν ότι είχαν έρθει με απόλυτη πληρεξουσιότητα να διαπραγματευτούν την ειρήνη. Τότε οι έφοροι διέταξαν να τους καλέσουν στη

καί οταν ήρθαν συγκάλεσαν Συνέλευση. Εκεί διαμαρτυρήθηκαν πολλοί ἄλλοι Ἕλληνες, και ιδίως οι Κορίνθιοι καὶ οι Θηβαίοι, λέγοντας ότι δεν πρέπει να κάνουν συνθήκη με τους Αθηναίους, αλλά να τους αφανίσουν.

[2.20] Οι Λακεδαιμόνιοι δύναμις δήλωσαν ότι αρνούνται να υποδοιπώσουν πόλη ελληνική που τόσες υπηρεσίες είχε προσφέρει τον καιρό του μεγαλύτερου κινδύνου που είχε απειλήσει ποτέ την Ελλάδα: δέχτηκαν λοιπόν να γίνει ειρήνη με τον όρο ότι οι Αθηναίοι θα γκρεμίσουν τα Μακρά Τείχη και τα τείχη του Πειραιά, θα παραδώσουν όλα τους τα πλοία εκτός από δώδεκα, θα φέρουν πίσω τους εξόριστους, θα χώσουν τους ιδίους εχθρούς και φίλους με τους Λακεδαιμόνιους, και θα εκστρατεύουν μαζί τους στη στεριά και στη θάλασσα, όπου τους οδηγούν αυτοί. [2.21] Μ' αντό το μήνυμα επέστρεψαν οι Θηραμένης κι οι ἄλλοι πρέσβεις στην Αθήνα. Καθώς ἐμπιπλούν στην πόλη, τους περικύλωσε πλήθος κόσμου, τρέμοντας μην τυχόν γόριζαν ἀπρακτοί· δεν άντεχαν ἄλλη αναβολή, τόσο πολλοί ήταν οι θάνατοι από την πείνα. [2.22] Την ἄλλη μέρα οι πρέσβεις ανέφεραν τους όρους που ἔβαζαν οι Λακεδαιμόνιοι για ειρήνη· στ' ὅνομα ολωνών μίλησε ο Θηραμένης λέγοντας ότι ἐπρεπε να εισακούσουν τους Λακεδαιμόνιους και να γκρεμίσουν τα Τείχη. Μερικοί αντιμίλησαν, η μεγάλη πλειοψηφία δύναμις τον επιδοκίμασε κι αποφάσισαν να δεχτούν την ειρήνη. [2.23] Μετά απ' αυτά ο Λύσανδρος αγκυροβόλησε στον Πειραιά, οι εξόριστοι γόρισαν, και βάλθηκαν με πολλήν όρεξη να γκρεμίζουν τα Τείχη, στους ἥχους αυλού που ἐπάζαν κορίτσια – νομίζοντας ότι από κείνη τη μέρα

ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾧ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοί δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Αθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν.

[2.20] Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ὃ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας τὸν αὐτὸν ἔχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἀνήγανται.

[2.21] Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανέφερον ταῦτα εἰς τὰς Αθήνας.

Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὅχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἀπρακτοί ἦκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. [2.22] Τῇ δὲ ύστεραίᾳ ἀπίγγελλον οἱ πρέσβεις ἐφ' οὓς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῦντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων ως χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. Αντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. [2.23] Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῆσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων

Σπάρτη. Όταν ἔφτασαν εκεί συγκάλεσαν συνέλευση, στην οποία καὶ ἄλλοι πολλοί από τους Ἕλληνες προπάντων ὅμως οι Κορίνθιοι καὶ οι Θηβαίοι, αντιπρότειναν να μην συνθηκολογήσουν με τους Αθηναίους, αλλά να τους καταστρέψουν ολοσχερώς.

[2.20] Οι Λακεδαιμόνιοι, ὅμως αρνήθηκαν να εξανδραποδίσουν πόλη ελληνική, η οποία είχε προσφέρει πολύ μεγάλες υπηρεσίες στην Ελλάδα ὅταν διέτρεχε τον ἔσχατο κίνδυνο, αλλά ήταν διατεθειμένοι να συνάγουν ειρήνην υπό τον όρο οι Αθηναίοι, αφού γκρεμίσουν τα Μακρά τείχη καὶ τα τείχη του Πειραιά καὶ παραδώσουν όλα τα πλοία τους, εκτός από δώδεκα καὶ φέρουν πίσω τους εξόριστους, ἔχοντας τους ιδίους εχθρούς καὶ φίλους με τους Λακεδαιμονίους να ακολουθούν αυτούς καὶ στη στεριά καὶ στη θάλασσα, σε οποιαδήποτε επιχείρηση. [2.21] Ο Θηραμένης καὶ οι πρέσβεις που ήταν μαζί του επέστρεψαν με αυτούς τους όρους ως προτεινόμενοι στοις Αθηναίους.

Με την είσοδό τους στην πόλη τους περικύλωνε λαός πολὺς επειδή φοβόταν μήπως είχαν επιστρέψει ἀπρακτοί· γιατί δεν χωρούσε παί αὖλη αναβολή, καθώς ήταν πολλοί αυτοί που πέθαιναν από την πείνα.

[2.22] Την επόμενη μέρα οι πρέσβεις ανακοίνωσαν με ποιους όρους οι Λακεδαιμόνιοι θα ἔκαναν την ειρήνη· καὶ εξ ονόματος τους μίλησε ο Θηραμένης που υποστήριζε ότι πρέπει να αποδεχθούν τους όρους των Λακεδαιμονίων καὶ να γκρεμίσουν τα τείχη. Μερικοί διαφώνησαν μαζί του, οι περισσότεροι δύναμις επιδοκίμασαν τις προτάσεις του καὶ αποφασίστηκε να δεχτούν την ειρήνη. [2.23] Μετά από αυτά ο Λύσανδρος κατέπλευσε στον Πειραιά καὶ οι εξόριστοι επέστρεψαν στην Αθήνα καὶ πανηγυρίζοντας υπό τον ἥχο των αὐλών, ἀρχίσαν με μεγάλη προθυμία να γκρεμίζουν τα τείχη, γιατί θεωρούσαν ότι εκείνη η ημέρα ήταν η πρώτη της

ελευθερωνόταν η Ελλάδα.

πολλή προθυμία, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι
ἀρχειν τῆς ἐλευθερίας.

ελευθερίας στην Ελλάδα.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 3. §50-56

Μετάφραση P. Ρούφου

[3.50] Σαν τέλειωσε μ' αυτά τα λόγια την αγόρευσή του η Βουλή τον επιδοκίμασε φανερά, κι ο Κριτίας κατάλαβε ότι αν άφηνε τη Βουλή ν' αποφασίσει την τύχη του με την ψήφο της ο Θηραμένης θα γλίτωνε. Τέτοιο πράγμα όμως θα το θεωρούσε αβάσταχτο σίμωσε λοιπόν τους Τριάντα, μύησε λίγο μαζί τους και βγαίνοντας πρόσταξε τους μαχαιροφόρους να πάνε να σταθούν κοντά στο ξύλινο κιγκλίδωμα που χωρίζει το ακροατήριο από τους βουλευτές έτσι που τούτοι να τους βλέπουν καθαρά.

[3.51] Έπειτα μπήκε ξανά μέσα κι είπε: «Πιστεύω, βουλευτές ότι όταν ένας σωστός ηγέτης βλέπει να ξεγελάνε τους φίλους του έχει χρέος να το εμποδίσει. Αυτό θα κάνω λοιπόν κι εγώ. Άλλωστε αυτοί που στέκονται εκεί πέρα δηλώνουν ότι δεν θα μιας επιτρέψουν ν' αφήσουμε ελεύθερο έναν άνθρωπο που βλάπτει ολοφάνερα την ολιγαρχία. Τώρα σύμφωνα με την καινούργια νομοθεσία κανένας από τους Τρεις Χιλιάδες δεν μπορεί να θανατωθεί χωρίς τη δική σας ψήφο, ενώ οι Τριάντα έχουν δικαίωμα να θανατώνουν όσους δεν είναι γραμμένοι στον κατάλογο. Εγώ, λοιπόν», είπε, «διαγράψω αυτόν εδώ τον Θηραμένη από τον κατάλογο, με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και τον καταδικάζουμε εμείς –πρόσθεσε– «σε θάνατο».

[3.52] Μόλις τ' άκουσε αυτά ο Θηραμένης μ' ένα πήδημα βρέθηκε κοντά στον βωμό και

Αρχαίο Κείμενο

[3.50] Ως δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ δῆλη ἐγένετο εὔμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα ἔξηλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.

[3.51] Πάλιν δὲ εἰσελθὼν εἶπεν «Ἐγώ, ὡς βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οὗτον δεῖ, ὃς ἀν ὄρῶν τοὺς φίλους ἔξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπῃ. Καὶ ἐγώ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσουμεν ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἐστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἀνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἔξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἀπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν».

[3.52] Ακούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἔστιαν καὶ εἶπεν «Ἐγὼ δ', ἔφη, ὡς ἄνδρες, ἵκετεύω τὰ πάντων

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[3.50] Ο Θηραμένης τελείωσε με αυτά τον λόγο του και η Βουλή με τις επιδοκιμασίες της έδειξε ότι διατίθεται ευνοϊκά απέναντι του. Επειδή ο Κριτίας αντιλήφθηκε ότι, αν επιτρέψει στη Βουλή να αποφασίσει με ψηφοφορία γι' αυτόν, θα γλυτώσει ο Θηραμένης, και θεώρησε κάτι τέτοιο ανυπόφορο, πλησίασε και, αφού αντάλλαξε λίγα λόγια με τους Τριάκοντα, βγήκε και διέταξε τους άνδρες που ήταν οπλισμένοι με τα εγχειρίδια να σταθούν φανερά μπροστά στη Βουλή, κοντά στο ξύλινο κιγκλίδωμα.

[3.51] Στη συνέχεια μπήκε ξανά στη Βουλή και είπε: «Ἐγώ, κύριοι βουλευτές νομίζω ότι καθήκον κάθε αρχιτρού που είναι άξιος του αξιώματός του είναι αν δει ότι οι φίλοι του εξαπατώνται, να μην το επιτρέψει. Αυτό λοιπόν θα κάνω και εγώ. Και μάλιστα, αφού αυτοί εδώ που στέκονται πάνω στο κιγκλίδωμα λένε ότι αν αφήσουμε ελεύθερο άνδρα ο οποίος φανερά καταστρέψει την Ολιγαρχία, δεν μας θα το επιτρέψουν. Αναγράφεται, επίσης, στους νέους νόμους ότι από όσους περιλαμβάνονται στον κατάλογο των τριών χιλιάδων κανένας δεν επιτρέπεται να καταδίκασθεί σε θάνατο χωρίς να το αποφασίσετε εσείς με την ψήφο σα, άλλα για όσους δεν περιλαμβάνονται σ' αυτόν οι Τριάκοντα έχουν το δικαίωμα να θανατώνουν όποιον θέλουν. Λοιπόν, εγώ, είπε, διαγράψω από τον κατάλογο αυτόν εδώ τον Θηραμένη, με τη συγκατάθεση όλων μας. Και αυτόν, πρόσθεσε, εμείς καταδικάζουμε σε θάνατο.

[3.52] Μόλις άκουσε αυτά ο Θηραμένης πήδηξε πάνω στο βωμό της Εστίας και είπε: «Ἐγώ, άνδρες, στο όνομα της ίδιας της Δικαιοσύνης ικετεύω να

είπε: «Κι εγώ, άνδρες, ικετεύω στ' όνομα της ίδιας της δικαιοσύνης να μη δοθεί στον Κριτία το δικαίωμα να διαιράψει ούτε εμένα, ούτε όποιον από σας θέλει, παρά να δικαζόμαστε κι εσείς κι εγώ σύμφωνα με τον νόμο που τούτοι έφτιαξαν για όσους είναι στον κατάλογο.

[3.53] Το ξέρω βέβαια, μα τους θεούς», είπε, «ότι σε τίποτα δεν θα με βοηθήσει αυτός ο βωμός θέλω όμως να δείχω ακόμα ότι τούτοι δω δεν είναι μονάχα φριχτά άδικοι με τους ανθρώπους, αλλά και ασεβέστατοι προς τους θεούς. Απορώ όμιας», πρόσθεσε, «που εσείς ευνπόληπτοι άνθρωποι, δεν σκέφτεστε να υπερασπίσετε τους εαυτούς σας – κι ας ξέρετε ότι τ' όνομα του καθενός σας μπορεί να σβηστεί εξίσου εύκολα με το δικό μου!»

[3.54] Τότε ο κήρυκας των Τριάντα πρόσταξε τους Ἐντεκα να πάσουν τον Θηραμένη. Εκείνοι μπήκαν με τους βοηθούς τους κι επικεφαλής τον Σάτυρο, τον πιο θραυστό κι αδιάντροπο απ' όλους. Ο Κριτίας είπε: «Σας παραδίνουμε τούτον δω τον Θηραμένη, που καταδικάστηκε σύμφωνα με τον νόμο. [3.55] Πιάστε τον, πάρτε τον εκεί που πρέπει και κάνετε τα υπόλοιπα».

Ύστερα απ' αυτά τα λόγια ο Σάτυρος βάλθηκε να τραβάει τον Θηραμένη από τον βωμό, κι οι βοηθοί τραβήγουσαν κι εκείνοι. Ο Θηραμένης πάλι, όπως ήταν φυσικό, φώναζε θεούς κι ανθρώπους μάρτυρες των όσων γίνονταν. Οι βουλευτές ωστόσο δεν κουνήθηκαν, βλέποντας ότι αυτοί που στέκονταν στο κηγκλίδωμα ήταν του ίδιου ποιού με τον Σάτυρο και ξέροντας ότι ήταν οπλισμένοι μ' εγχειρίδια: όλωστε ο χώρος μπροστά στο βουλευτήριο ήταν γεμάτος

έννομώτατα, μήτε έπι Κριτία εἶναι έξαλείφειν μήτε έμει μήτε ύμῶν δν ἀν βούληται, ἀλλ' ὅντερ νόμον οῦτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ύμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι.

[3.53] Καὶ τοῦτο μέν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. Υμῶν μέντοι, ἔφη, ὃ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ύμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν όνομα εὐέξαλειπτότερον ἢ τὸ ύμῶν ἐκάστου».

[3.54] Έκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἔνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην· ἐκείνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θραυστάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· «Παραδίδομεν ύμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον.

[3.55] Υμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες [οἱ ἔνδεκα] οὐ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράττετε».

Ως δὲ ταῦτα εἶπεν, εἶλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἶλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. Ο δὲ Θηραμένης ὥσπερ εἰκὼς καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθιορᾶν τὰ γιγνόμενα. Ή δὲ βουλὴ ήσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις

μην επιτρέψετε στον Κριτία να διαιράψει ούτε εμένα ούτε όποιον ἄλλον από σας θελήσει, ἀλλὰ σύμφωνα με τον νόμο, τον οποίο αυτοί νομοθέτησαν για όσους περιλαμβάνονται στον κατάλογο, σύμφωνα μ' αυτόν να κριθώ και εγώ και εσείς.

[3.53] Καὶ βέβαια το γνωρίζω, μα τους θεούς πολύ καλά ότι δεν θα με σώσει αυτός ο βωμός, ἀλλά θέλω να αποδείξω και το εξής, ότι αυτοί όχι μόνο εις βάρος των ανθρώπων διαπράττουν τις πιο κατάφωρες αδικίες, ἀλλά και απέναντι στους θεούς δείχνουν την πιο μεγάλη ασέβεια. Εκπλήσσομαι όμως με σας, ἀνδρες καλοί και αγαθοί, αν δεν προσπαθήσετε να βοηθήσετε τον ίδιο σας τον εαυτό, ενώ πολύ καλά γνωρίζετε ότι καθόλου πιο εύκολο δεν είναι να διαιραφεί το δικό μου όνομα από τον κατάλογο απ' ότι το όνομα καθενός από εσάς».

[3.54] Μετά από αυτό ο κήρυκας των Τριάκοντα κάλεσε τους Ἐντεκα να συλλάβουν τον Θηραμένη· όταν εκείνοι μπήκαν με τους βοηθούς τους, ἔχοντας επικεφαλής τον θραυστάτο και αναίδεστατο Σάτυρο, είπε ο Κριτίας: «Σας παραδίδομεν αυτόν εδώ τον Θηραμένη καταδικασμένο σύμφωνα με τον νόμο. [3.55] Εσείς [οἱ Ἐντεκα] συλλάβετε και οδηγήστε αυτόν όπου πρέπει, και εκτελέστε τα περαιτέρω». Μόλις είπε αυτά, τον ἔσερναν από το βωμό ο Σάτυρος και οι υπηρέτες. Ο Θηραμένης, όπως ήταν φυσικό, επικαλούντας θεούς και ανθρώπους να δουν όσα γίνοταν. Άλλα οι βουλευτές, βλέποντας και αυτούς που στέκονταν δίπλα στα κηγκλίδωματα, που ήταν όμιοι με τον Σάτυρο, και τον χώρο μπροστά από το βουλευτήριο γεμάτο φρουρούς και γνωρίζοντας καλά ότι ήταν εκεί οπλισμένοι με εγχειρίδια, δεν κινήθηκαν. [3.56] Οι Ἐντεκα έσυραν τον ἄνδρα μέσα από την αγορά, ενώ αυτός φώναζε

φρουρούς [3.56] Τράβηξαν λοιπόν μαζί τους τον Θηραμένη οι Έντεκα μέσα από την Αγορά, ενώ αυτός διεμαρτυρόταν με πολύ δυνατή φωνή για όσα του έκαναν.

Διηγούνται και τούτη την κουβέντα του Θηραμένη: όταν του είπε ο Σάτυρος ότι θα μετανιώσει αν δεν σιωπήσει, ρώτησε: «Ωστε αν σωπάσω δεν θα μετανιώσω;» Λένε ακόμα πως αφού τον ανάγκασαν να πει το κώνειο για να τον θανατώσουν, έχουσε τις τελευταίες σταγόνες – όπως στον κότταβο», λέγοντας: «Στην υγειά του αγαπητού μου Κριτία!». Το ξέρω ότι τέτοιες κουβέντες δεν αξέχει ν' αναφέρονται· ωστόσο βρίσκω αξιοθαύμαστο σ' αυτόν τον άνθρωπο ότι ακόμα και μπροστά στον θάνατο δεν έχασε μήτε την αυτοκυριαρχία, μήτε το χιούμορ του.

όμοιούς Σατύρωφ καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρήσαν. [3.56] Οἱ δὲ ἀπίγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἶα ἔπασχε. Λέγεται δὲ ἐν ὁρήμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ως εἶπεν ὁ Σάτυρος ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· «Ἄν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἀρ', ἐφη, οἰμώξομαι;» καὶ ἐπεὶ γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· «Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ». Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα, ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

δυνατά, λέγοντας σ' όλους τα παθήματά του. Λέγεται μάλιστα και ἔνας λόγος κι αυτός δικός του: όταν του είπε ο Σάτυρος ότι, αν δεν «σωπάσει», θα κλάψει πικρά, απάντησε: «κι αν «σωπάσω, ἀφαγε, δε θα κλάψω πικρό»; Και στην εκτέλεσή του, όταν εξαναγκαζόμενος ἐπινε το κώνειο, λένε ότι αναφώνησε παίζοντας τον κότταβο με το υπόλειμμα του ποτηριού: «αντό για τον ωραίο Κριτία». Και δεν αγνοώ, βέβαια, ότι αυτά δεν είναι αποφθέγματα αξιόλογα, εντούτοις θεωρώ αξιοθάύμαστο το εξής χαρακτηριστικό του ανδρός, ότι και τη στιγμή που ο θάνατος ήταν δίπλα του δεν έχασε ούτε την αυτοκυριαρχία ούτε το χιούμορ του.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 4. §18-23

Μετάφραση P. Ρούφου

[4.18] Αφού τέλειωσε, γύρισε προς το μέρος των εχθρών και περίμενε, επειδή ο μάντης συμβούλευε να μην επιτεθούν προτού σκοτωθεί ή πληγωθεί κάποιος δικός τους. «Ἐπειτα», είπε ο μάντης, «θα τραβήξουμε εμείς μπροστά και σεις, που θα ῥθετε ξοπίσω μας, θα νικήσετε – εγώ όμως νομίζω πως θα σκοτωθώ». [4.19] Και δεν βγήκε ψεύτης: όταν άδραξαν τ' άρματα, εκείνος μ' ένα πήδημα βρέθηκε πρώτος ανάμεσα στους εχθρούς – λες και τον οδηγούσε κάποιο ριζικό – και σκοτώθηκε. (Είναι θαμμένος στο πέρασμα του Κηφισού.) Οι άλλοι ωστόσο νίκησαν και καταδίωξαν τον εχθρό ως το ίσιωμα. Εκεί σκοτώθηκαν από τους Τριάντα ο Κριτίας κι ο Ιππόμαχος, από τους δέκα άρχοντες του Πειραιά ο Χαρμίδης του Γλαύκωνος κι από τους υπόλοιπους άνδρες τους κάπου εβδομήντα. Οι επαναστάτες πήραν τα όπλα των σκοτωμένων, κανενός πολίτη όμως δεν πείραξαν τα ρούχα. Μετά απ' αυτά, καθώς έγινε εκεχειρία για την παραλαβή των νεκρών, πολλοί από τις δύο παρατάξεις σίμωσαν ο ένας τον άλλο κι έπιασαν κουβέντα.

[4.20] Τότε ο Κλεόκριτος, ο κήρυκας των Μυστηρίων που είχε πολύ καλή φωνή, έκανε τους άλλους να σωπάσουν

Αρχαίο Κείμενο

[4.18] Ταῦτα δ' εἰπὼν καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντης παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὸιν [ἄν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἡ τῷαθείη· «ἐπειδὰν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν», ἔφη, «ήμεῖς, νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὡς γέ μοι δοκεῖ». [4.19] Καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ. Άπεθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ιππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιῇ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ τὰ μὲν ὄπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο.

[4.20] Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὐφωνος ὁν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· «Ἄνδρες πολῖται, τί ήμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; Ήμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[4.18] Αφού είπε αυτά και στράφηκε πάλι προς τους εχθρούς, περίμενε· γιατί ο μάντης τους συμβούλευε να μην επιτεθούν προτού η σκοτωθεί η τραυματιστεί κάποιος από τους δικούς τους· «όταν γίνει αυτό», είπε, «από τη μια θα προηγηθώ εγώ, εσείς από την άλλη ακολουθώντας με θα νικήσετε, όμως εγώ, όπως προσισθάνομαι, θα θανατωθώ». [4.19] Και δεν διαφεύστηκε, άλλα, μόλις πήραν τα όπλα, αυτός, σαν να οδηγούνταν από κάποια μοίρα, εξόρμησε πρώτος, ρίχτηκε μέσα στους εχθρούς και σκοτώθηκε· είναι θαμμένος στη διάβαση του Κηφισού· και οι άλλοι νίκησαν και κατεδίωξαν τους εχθρούς μέχρι την πεδιάδα. Εκεί φονεύτηκαν από τους Τριάκοντα ο Κριτίας και ο Ιππόμαχος, από τους δέκα άρχοντες του Πειραιά ο Χαρμίδης, ο γιος του Γλαύκωνα, και περίπου εβδομήντα από τους άλλους. Και πήραν τα όπλα (των σκοτωμένων), άλλα δεν αφαίρεσαν τα ενδύματα κανενός από τους πολίτες. Αφού ἐγίνε αυτό και απέδωσαν τιμές στους νεκρούς, πολλοί (από τους αντιπάλους) πλησιάζοντας ο ένας τον άλλον συνομιλούσαν μεταξύ τους.

[4.20] Ο Κλεόκριτος, ο κήρυκας των μυστηρίων (στα Ελευσίνια μυστήρια), ο οποίος είχε στεντόρεια φωνή, αφού επέβαλε σιωπή, μίλησε: «Συμπολίτες μου, γιατί μας εκδιώκετε; Γιατί θέλετε να μας

κι είπε: «Πολίτες, γιατί μας εξορίζετε; Γιατί θέλετε να μας σκοτώσετε; Εμείς ποτέ δεν σας πειράξαμε σε τίποτα. Ίσα ίσα, μαζί σας έχουμε πάρει μέρος στα ιερότερα μυστήρια, σε θυσίες, στις λαμπρότερες τελετές· μαζί έχουμε χορέψει και σπουδάσει και πολεμήσει· μαζί έχουμε κινδυνέψει πολλές φορές, και στη στεριά και στη θάλασσα, για τη σωτηρία και την ελευθερία όλων μας. [4.21] Στ' όνομα των προγονικών μας θεών, στ' όνομα των δεσμών που μας ενώνουν –γιατί πολλοί από μας έχουν αναμεταξύ τους συγγένεια, συμπεθεριό ή φιλία– ντραπείτε θεούς κι ανθρώπους, πάγτε να κάνετε κακό στην πατρίδα! Μην ακούτε τους Τριάντα! Δεν έχουν ιερό και όσιο αυτοί, που για το δικό τους κέρδος κοντεύουν να χουν σκοτώσει μέσα σ' οχτώ μήνες πιο πολλούς Αθηναίους απ' όσους σκότωσαν όλοι οι Πελοποννήσιοι μαζί σε δέκα χρόνια πολέμου!

[4.22] Εκεί που μπορούσαμε να ζούμε ειρηνικά σαν συμπολίτες, αυτοί μας έριξαν στον πιο απαίσιο, τον πιο ανυπόφορο, τον πιο ανόσιο απ' όλους τους πολέμους – σ' εμφύλιο σπαραγμό! Κι όμως να το ξέρετε καλά, ότι ανάμεσα σ' αυτούς που τώρα δα σκοτώσαμε είναι μερικοί που τους κλαίμε κι εμείς το ίδιο πικρά όσο και σεις!».

Έτσι μίλησε ο Κλεόκριτος· καθώς ακούγονταν κι αυτά πάνω σ' όσα άλλα είχαν συμβεί, οι υπόλοιποι ηγέτες των ολιγαρχικών πήραν τους άνδρες τους

μὲν ούδεν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχήκαμεν δὲ ύμῖν καὶ ιερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἔορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιώται, καὶ πολλὰ μεθ' ύμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. [4.21] Πρὸς θεῶν πατρόφων καὶ μητρόφων καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἔταιρίας, πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδούμενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἱ ιδίων κερδέων ἐνεκα όλιγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Αθηναίων ἐν ὀκτὼ μησὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες.

[4.22] Έξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἰσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Άλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε ὅτι καὶ τῶν νῦν ύφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ύμεις ἀλλὰ καὶ ήμεις ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδακρύσαμεν».

Ο μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἀρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τους μεθ' αὐτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ.

σκοτώσετε; Γιατί εμείς αφενός ποτέ ώς τώρα δεν σας προξενήσαμε κανένα κακό, αφετέρου έχουμε λάβει μαζί σας μέρος και στις πιο σεβαστές ιερές συνήθειες και θυσίες και στις ωραιότερες γιορτές και έχουμε γίνει συγχορευτές και συσπουδαστές και συστρατιώτες σας και μαζί σας έχουμε κινδυνεύσει πολλές φορές και στην ξηρά και στη θάλασσα για χάρη της κοινῆς μας σωτηρίας και ελευθερίας. [4.21] Στο όνομα των θεών των πατέρων και μητέρων μας και στο όνομα της συγγένειάς μας εξ αίματος και εξ αγχιστείας και των συλλόγων μας –γιατί πολλοί από μας αυτά τα έχουμε κοινά–, σεβόμενοι και θεοὺς και ανθρώπους, σταματήστε να προξενείτε ζημιά στην πατρίδα και μην υπακούτε στους ανοσιότατους Τριάκοντα, οι οποίοι λόγω προσωπικών συμφερόντων παρά λίγο να φονεύσουν μέσα σε οκτώ μήνες περισσότερους Αθηναίους απ' όσους όλοι οι Πελοποννήσιοι μαζί επί δέκα χρόνια πολέμου.

[4.22] Αν καὶ ήταν δυνατό σε μας να ζούμε ειρηνικά ως ελεύθεροι πολίτες, αυτοί ξεκίνησαν μεταξύ μας το χειρότερο και το δυσχερέστερο και τον πιο ανόσιο και τον πιο μισητό για θεούς και ανθρώπους εμφύλιο πόλεμο. Όμως να ξέρετε ότι όχι μόνον εσείς αλλά και εμείς για όσους σήμερα σκοτώσαμε –για κάποιους απ' αυτούς– χύσαμε πολλά δάκρυα.

Ο κήρυκας έτσι περίπου μίλησε· οι υπόλοιποι αρχηγοί οδήγησαν τους στρατιώτες τους πάλι πίσω στην Αθήνα

και τους οδήγησαν πίσω στην πόλη.

[4.23] Την άλλη μέρα οι Τριάντα συγκεντρώθηκαν στην αίθουσα των συνεδριάσεων, ταπεινωμένοι κι εγκαταλειμμένοι· ανάμεσα στους Τρεις Χιλιάδες πάλι, στα διάφορα σημεία όπου είχαν τοποθετηθεί, ξέσπασαν παντού διαφωνίες· όσοι ευθύνονταν για σοβαρότερα αδικήματα, και γι' αυτό φοβόνταν, υποστήριζαν με πάθος ότι δεν έπρεπε να υποχωρήσουν στους επαναστάτες· όσοι πάλι δεν είχαν κανένα κρίμα στη συνείδησή τους σκέφτονταν για λογαριασμό δικό τους – κι εξήγουνταν και στους άλλους· ότι αυτές οι συμφορές ήταν περιττές κι ότι δεν έπρεπε να υπακούουν τους Τριάντα, μήτε να τους αφήσουν να καταστρέψουν την πόλη. Τελικά αποφάσισαν με ψηφοφορία να τους καθαιρέσουν και να εκλέξουν άλλους άρχοντες· κι όρισαν δέκα, έναν από κάθε φυλή.

[4.23] Τῇ δ' ύστεραίδι οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἔκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἄλλήλους. "Οσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβούντο, ἐντόνως ἔλεγον ὡς οὐ χρείη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιῇ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἡδικηκέναι, αὐτοὶ τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. Καὶ εἴλοντο δέκα, ἐναὶ ἀπὸ φυλῆς.

καὶ εξαιτίας του ότι άκουγαν τέτοιου είδους πράγματα.

[4.23] Την επόμενη μέρα οι Τριάκοντα πολὺ ταπεινωμένοι καὶ εγκαταλελειμμένοι παρευρέθησαν στην αίθουσα συνεδριάσεων· οι τρεις χιλιάδες από την άλλη, όπου βρισκόταν ο καθένας τους, σε όλα τα μέρη της πόλης διαφωνούσαν μεταξύ τους. Γιατί όσοι είχαν διαπράξει βιαιότερες πράξεις καὶ φοβούνταν, υποστήριζαν ἐντονα ότι δεν έπρεπε να υποχωρήσουν σε αυτούς που βρίσκονταν στον Πειραιά· όσοι αφετέρουν πίστευαν ότι δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα, οι ίδιοι συλλογίζονταν καὶ προσπαθούσαν να πείσουν καὶ τους άλλους ότι δεν χρειαζόταν να υποφέρουν αυτά τα δεινά καὶ ἑλεγαν ότι δεν πρέπει να υπακούσουν στους Τριάκοντα οὔτε να τους επιτρέψουν να καταστρέψουν την πόλη. Καὶ στο τέλος αποφάσισαν να καθαιρέσουν εκείνους από την εξουσία καὶ να εκλέξουν άλλους. Καὶ εξέλεξαν δέκα, ἐναν από κάθε φυλή.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 4. §37-43

Μετάφραση P. Ρούφου

[4.37] Αφού όμως ξεκίνησαν αυτοί για τη Λακεδαίμονα, έστειλαν αντιπροσώπους κι οι επίσημοι κυβερνήτες της Αθήνας λέγοντας ότι είναι έτοιμοι να παραδοθούν οι ίδιοι και να παραδώσουν και τα τείχη τους στην απόλυτη διάκριση των Λακεδαιμονίων είχαν όμως την απαίτηση δήλωναν, μια και οι επαναστάτες έλεγαν πως είναι φίλοι των Λακεδαιμονίων, να παραδώσουν κι εικείνοι τον Πειραιά και τη Μουνιχία. [4.38] Αφού τους άκουσαν όλους οι έφοροι κι η Συνέλευση, έστειλαν στην Αθήνα μια δεκαπενταμελή αντιπροσωπεία μ' εντολή να συνεργαστεί με τον Παυσανία για συμφιλίωση με τους καλύτερους δυνατούς όρους. Με τη μεσολάβησή τους συμφιλιώθηκαν οι Αθηναίοι κι συμφώνησαν να ζήσουν στα σπίτια τους – όλοι εκτός από τους Τριάντα, τους Έντεκα και τους δέκα πρώην άρχοντες του Πειραιά: τέλος αποφασίστηκε πως όποιος από τους ολιγαρχικούς φοβόταν, θα πήγαινε να ζήσει στην Ελευσίνα.

[4.39] Αφού τέλειωσαν αυτά ο Παυσανίας αποστράτευσε τις δυνάμεις του, ενώ οι επαναστάτες ανέβηκαν με τα όπλα τους στην Ακρόπολη κι έκαναν θυσία στην Αθηνά. Όταν κατέβηκαν, οι στρατηγοί συγκάλεσαν Συνέλευση όπου μίλησε ο Θρασύβουλος:

[4.40] «Εσάς, που ανήκετε στην ολιγαρχική παράταξη», είπε, «σας συμβουλεύω να καταλάβετε ποιοι είστε – και θα καταλάβετε

Αρχαίο Κείμενο

[4.37] Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ὥχοντο εἰς Λακεδαίμονα, ἐπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἀστεως λέγοντας ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόσι καὶ τὰ τείχη ἀ ἔχουσι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται· ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιῇ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν. [4.38] Ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἐκιλητοι, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Αθήνας, καὶ ἐπέταξαν σὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι ὅπῃ δύναιντο κάλλιστα. Οἱ δὲ διήλλαξαν ἐφ' ὅτε εἰρήνην μὲν ἔχειν ώς πρὸς ἄλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἔαυτῶν ἔκαστον πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιῇ ἀρξάντων δέκα. Εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἑξ ἀστεως, ἔδοξεν αὐτοῖς Ἐλευσίνα κατοικεῖν.

[4.39] Τούτων δὲ περανθέντων Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα, οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Αθηνᾷ. Ἐπεὶ δὲ κατέβησαν ἐκιλησίαν ἐποίησαν οἱ στρατηγοί, ἐνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν.

[4.40] Υμῖν, ἔφη, ὡς ἐκ τοῦ ἀστεως ἄνδρες, συμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ύμᾶς αὐτούς. Μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε

Μετάφραση συντακτικής ομάδας

[4.37] Αφού αυτοί αναχώρησαν στη Λακεδαίμονα, έστειλαν αντιπροσώπους οι αρμόδιοι του επίσημου κράτους (= ολιγαρχικοί) της πόλης να πουν ότι αυτοί θα παραδώσουν και τα τείχη, τα οποία κατέχουν, και τους εαυτούς τους στους Λακεδαιμονίους για να τους κάνουν ότι ήθελαν: ισχυρίζονταν όμως ότι είχαν την αξίωση και αυτοί που βρίσκονταν στον Πειραιά, αν είναι, όπως λένε, φίλοι των Λακεδαιμονίων, να παραδώσουν τον Πειραιά και τη Μουνιχία. [4.38] Αφού άκουσαν όλα αυτά οι έφοροι και η επιτροπή εικελεγμένων αντιπροσώπων της Απέλλας, έστειλαν στην Αθήνα δεκαπέντε ἄνδρες και διέταξαν με την επίβλεψη του Παυσανία να συμφιλώσουν τους αντιμιχόμενους με όποιο τρόπο μπορούσαν καλύτερα. Αυτοί τους συμφιλώσαν υπό τον όρο να κάνουν ειρήνη μεταξύ τους και ο καθένας να πάει στο σπίτι του εκτός από τους Τριάκοντα και τους Έντεκα και τους Δέκα ἄρχοντες του Πειραιά. Όσοι απ' αυτούς που προέρχονταν από την πόλη φοβούνταν, αποφασίστηκε να κατοικήσουν στην Ελευσίνα.

[4.39] Αφού αυτά τελείωσαν, ο Παυσανίας αφενός διέλυσε το στράτευμα, οι ώλοι αφετέρου ανέβηκαν από τον Πειραιά ἐνοπλοι προς την ακρόπολη και θυσίασαν στην Αθηνά. Μόλις κατέβηκαν, συγκάλεσαν συμβούλιο οι στρατηγοί, όπου ο Θρασύβουλος μίλησε:

[4.40] «Πολίτεψ», είπε, «σας συμβουλεύω να γνωρίσετε τους εαυτούς σας. Θα μπορούσατε προπαντός να τους γνωρίσετε, αν αναλογιστείτε για ποιό λόγο καυχέστε τόσο πολύ, ώστε να

καλύτερα, αν καθίσετε να σκεφτείτε τι είναι που σας κάνει τόσο υπεροπτικούς ώστε να θέλετε να μας εξουσιάζετε. Τάχα είστε περισσότερο δίκαιοι; Μα ο λαός ποτέ δεν σας αδίκησε για χρηματικό συμφέρον, κι ας είναι πιο φτωχός από σας – ενώ εσείς οι πιο πλούσιοι απ’ όλους, έχετε κάνει πολλές κακοήθειες για το κέρδος. Αφού λοιπόν δεν σας διακρίνει δικαιοσύνη, σκεφτείτε μήπως έχετε λόγο να καμαρώνετε για την παλικαριά σας. [4.41] Άλλα τι καλύτερο κριτήριο υπάρχει, από το πώς πολεμήσαμε αναμεταξύ μας. Η μήπως θα πείτε ότι μας ξεπερνάτε σ’ εξυπάρα – εσείς που είχατε και τείχη και όπλα και χρήματα, και τους Πελοποννησίους για συμμάχους, κι όμως νικηθήκατε από μας που τίποτα δεν είχαμε απ’ αυτά; Τάχα νομίζετε ότι πρέπει να υπεριφανεύεστε για την υποστήριξη των Λακεδαιμονίων; Γιατί; Όπως παραδίδει κάποιος δεμένο από τον λαιμό ένα σκυλί που δαγκώνει, έτσι κι εκείνοι σας παραδώσαν στον αδικημένο τούτο λαό, πριν σηκωθούν να φύγουν!

[4.42] Όμως από σας, φίλοι, ζητάω να μην παραβείτε κανέναν από τους όρκους που δώσατε. Ισα ίσα, κοντά στις όλλες αρετές σας να δείξετε ότι είστε και πιστοί στον όρκο σας και θεοφιβούμενοι!»

Αυτά είπε κι όλα παρόμοια, κι ότι δεν πρέπει να υπάρξει καμιά αναταραχή, παρά να εφαρμοστεί το παιλίο πολίτευμα: κατόπιν διέλυνε τη Συνέλευση. [4.43] Εκείνο τον καιρό διόρισαν άρχοντες και ξανάρχισαν ομαλή πολιτική ζωή. Αργότερα ωστόσο, μαθάνοντας ότι οι ολιγαρχικοί της Ελευσίνας στρατολογούσαν ξένους μισθοφόρους, έκαναν γενική επιστράτευση εναντίον τους.

έπι τίνι ύμιν μέγα φρονητέον ἐστίν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιότεροί ἔστε; Άλλ’ ὁ μὲν δῆμος πενέστερος ύμιν ὃν οὐδὲν πώποτε ἔνεκα χρημάτων ύμᾶς ἡδίκηκεν· ύμεις δὲ πλουσιώτεροι πάντων ὄντες πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἔνεκα κερδέων πεποιήκατε. Ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ύμιν προσήκει, σκέψασθε εἰ ἀρα ἐπ’ ἀνδρείᾳ ύμιν μέγα φρονητέον. [4.41] καὶ τίς ἀν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; Άλλα γνώμῃ φαίητ’ ἀν προέχειν, οἱ ἔχοντες καὶ τεῖχος καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ συμμάχους Πελοποννησίους ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἔχόντων περιείληφθε; Άλλ’ ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἰεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; Πῶς, οἴγε ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῷ δήσαντες παραδιδόσιν, οὕτω κάκεῖνοι ύμᾶς παραδόντες τῷ ἡδικημένῳ τούτῳ δήμῳ οἴχονται ἀπιόντες;

[4.42] Οὐ μέντοι γε ύμᾶς, ὡ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ ὃν ὀμωμόκατε παραβῆναι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ εὔορκοι καὶ ὅσιοι ἔστε.

Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἀλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν.

[4.43] Καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο· οὐστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοφόρους, έκαναν γενική επιστράτευση εναντίον τους.

επιχειρείτε να γίνετε αρχηγοί μας. Είστε μήπως δικαιότεροι; Άλλά ο λαός, αν και είναι φτωχότερος από σας ποτέ ώς τώρα δεν σας αδίκησε με σκοπό τα χρήματα· εσείς αντίθετα, αν και είστε πλουσιότεροι απ’ όλους, έχετε διαπράξει πολλά και αισχρά με σκοπό το κέρδος. Αφού καμιά σχέση δεν έχετε με τη δικαιοσύνη, σκεφτείτε αν πρέπει τουλάχιστο να κανχέστε για την ανδρεία σας. [4.41] Και ποιά καλύτερη απόδειξη θα μπορούσε να υπάρξει γι’ αυτό παρά ο τρόπος με τον οποίο πολεμήσαμε μεταξύ μας; Άλλα θα μπορούσατε να ισχυριστείτε ότι υπέρεχετε ως προς την ευφυία, οι οποίοι έχοντας τείχος και όπλα και χρήματα και συμμάχους τους Πελοποννησίους έχετε νικηθεί απ’ αυτούς που δεν έχουν τίποτα απ’ όλα αυτά; Άλλα αλήθεια νομίζετε ότι πρέπει να κανχέστε, επειδή έχετε τους Λακεδαιμονίους; Πώς είναι δυνατό, αφού βέβαια αυτοί, όπως παραδίδουν (οι άνθρωποι) τους σκύλους που δαγκώνουν, αφού τους δέσουν μ’ ένα κλοιό απ’ το λαμπό, σας παρέδωσαν στον αδικημένο αυτό λαό και έφυγαν βιαστικά;

[4.42] Όμως άνδρες, δεν έχω την αξίωση να παραβείτε κανέναν απ’ τους όρκους σας αλλά εκτός των ἄλλων θετικών σας στοιχείων να επιδείξετε κι αυτό, ότι δηλαδή και σέβεστε και τηρείτε τον όρκο σας». Αφού είπε αυτά και ὄλα παρόμοια και ότι δεν πρέπει να δημιουργήσουν καμιά ἄλλη ταραχή αλλά να εφαρμόζουν τους αρχαίους νόμους διέλυσε τη συνέλευση.

[4.43] Καὶ τότε, αφού εδραίωσαν τη νέα εξουσία, ζούσαν σε ελεύθερο πολίτευμα· το επόμενο όμως χρονικό διάστημα, επειδή ἀκούσαν ότι αυτοί που διέμεναν στην Ελευσίνα συγκέντρωναν ξένους μισθοφόρους, εκτοράτευσαν εναντίον τους με όλες τις τις δυνάμεις και τους στρατηγούς τους που

Τους στρατηγούς των ολγαρχικών τους σκότωσαν όταν παρουσιάστηκαν για διαπραγματεύσεις, στους άλλους όμως έστειλαν φίλους και συγγενείς τους που τους έπεισαν να συμφιλωθούν. Τότε πήραν όρκους ότι στ' αλήθεια δεν θα κρατήσουν κακία αναμεταξύ τους, και σήμερα ακόμα ζουν όλοι μαζί σαν συμπολίτες κι οι δημοκρατικοί έχουν τηρήσει πιστά τους όρκους τους.

στρατευσάμενοι πανδημεὶ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους ἔπεισαν συναλλαγῆναι. Καὶ ὅμοσαντες ὄρκους ἥ μὴ μὴ μνησικακῆσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται καὶ τοῖς ὄρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

ήρθαν για διάλογο τους σκότωσαν, τους άλλους όμως αφού έστειλαν σ' αυτούς φύλους και συγγενείς τους έπεισαν να συμφιλωθούν. Και αφού ορκίστηκαν αληθινά να μην κρατούν κακία, ακόμη και τώρα ζούν μαζί σε ελεύθερο καθεστώς και ο λαός μένει πιστός στους όρκους